

IŠŠŪKIAI BUHALTERIAMS ĮVEDANT EURUS LIETUVOJE

Mantas Lukšys

Mykolo Romerio universiteto neakivaizdinių finansų rinkų magistrantūros studijų studentas

Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas

luksysmantas747@gmail.com

Straipsnyje autorius nagrinėja Euro įvedimo Lietuvoje apskaitos aspektus, kuriais remiantis bus nemažai pasikeitimų vedant įmonių buhalterinę apskaitą. Siekiant atskleisti Euro įvedimo svarbą įmonių apskaitai, nagrinėjami laukiantys esminiai pokyčiai. Atliktas tyrimas atskleidė keletą svarbių apskaitos aspektų, kuriuos svarbu žinoti apskaitos specialistams.

Reikšminiai žodžiai: Euro įvedimas Lietuvoje, apskaitos naujienos.

Įvadas

Nuo 2015 m. sausio 1 d. Lietuva tampa devynioliktąja euro zonos nare, kurioje bus naudojama bendroji Europos Sąjungos valiuta – euras. Daugelis euro atėjimą vertina ne tik kaip ekonominio saugumo garantą, bet ir galimybę siekti didesnio finansinio stabilumo, plėtoti ekonomiką. Nerimą kelia ir nežinia, kiek kainuos Lietuvai dalyvavimas Europos stabilumo mechanizme (ESM), kuris privalomas visoms euro zonos narėms. Nemažas išbandymų periodas laukia apskaitos specialistų.

Tyrimo objektas: Euro įvedimas Lietuvoje

Tyrimo tikslas: atskleisti valiutos pasikeitimo įtaką buhalterinei apskaitai

Tyrimo metodai:

1. Sisteminė norminių aktų ir mokslinės literatūros analizė;
2. Grafinis vaizdavimas.

Reikalavimai šaliai siekiant įsivesti eurą

Europos Sąjungos valstybėms narės, norinčios įsivesti eurą, turi atitikti Mastrichto kriterijus:

- infliacija negali būti didesnė už trijų ES valstybių narių, kuriose žemiausias infliacijos lygis, infliacijos vidurkį daugiau kaip 1,5 procentinio punkto.
- šalies bendrojo biudžeto deficitas negali sudaryti daugiau kaip 3 proc. bendrojo vidaus produkto (BVP) arba jis turi sparčiai ir nuosekliai artėti prie šio lygio;
- valstybės skola turi būti ne didesnė kaip 60 proc. BVP arba ji turi sparčiai ir nuosekliai mažėti;

- Vyriausybės vertybinių popierių (VVP) ilgalaikių palūkanų normos negali būti didesnės už trijų ES valstybių narių, kuriose žemiausias infliacijos lygis, ilgalaikių VVP palūkanų normų vidurkį daugiau kaip 2 procentiniais punktais;
- šalies nacionalinė valiuta turi būti stabili ir mažiausiai dvejus metus iki euro įvedimo neperžengti nustatytų valiutos svyravimo ribų euro atžvilgiu. (<http://www.euro.lt>, 2014).

Pasak Kalčinsko G. (2014), Lietuvai tai bus trečioji pinigų reforma po nepriklausomybės paskelbimo. Neabejotinai ji bus didžiausia ir sudėtingiausia. Kad euro įvedimas Lietuvoje yra labai rimta ir sudėtinga procedūra, gali paliudyti faktas, jog vien dėl to numatyta pakeisti apie 450 įvairių teisės aktų. Ir tai ne riba. tad ir buhalteriams norom nenorom teks susipažinti su didele tų pakeitimų dalimi

Euro įvedimo įtaka verslui

Dauskurdo V. (2014) nuomone akivaizdu, kad vienas vadovas neturi jokių galimybių įgyvendinti visas įstatymų jam pavestas specifines užduotis ir kartu sėkmingai plėtoti veiklą. Tad natūralu, kad jis turi teisę darbuotojams deleguoti dalį savo funkcijų, pavesti atlikti dalį pareigų. Asmuo, kuriam pavesta atlikti tam tikras pareigas, gali būti pripažintas darbdavio įgaliotu asmeniu, kuriam už priskirtos pareigos, apibrėžtos teisės aktais, neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą gali būti taikoma administracinė atsakomybė. Jei vadovas, pavyzdžiui, kainų perskaičiavimą iš litų į eurus paveda buhalteriiui, netinkamas šios pareigos vykdymas užtrauks atsakomybę jau ne vadovui, bet jo įgaliotam asmeniui-buhalteriiui (p. 3).

Vainienė R. (2014) teigia, kad dėl euro įvedimo nesikeičia nė viena apskaitos taisyklė. Keičiasi tik valiuta, kuria vykdoma apskaita. Vienintelis pokytis – dėl apvalinimo susidarantys skirtumai, pereinant nuo lito prie euro. Pagal standartą, perskaičiuojami visų sąskaitų likučiai. Kai euro įvedimo diena nesutampa su įmonės finansinių metų pradžia, perskaičiuojamas pajamos ir sąnaudos. Jei valiutinių straipsnių sumos yra išreikštos kita nei euras užsienio valiuta, jos pirmiausiai perskaičiuojamos į litus, taikant dienos, einančios prieš euro įvedimo dieną, valiutos kursą, ir tik tada – į eurus pagal perskaičiavimo kursą. Litais išreikštų apskaitos duomenų perskaičiavimo rezultatas – pelnas arba nuostoliai – parodomas atskaitinio laikotarpio, t.y. 2015 metų, pelno (nuostolių) atskaitos finansinės ir investicinės veiklos straipsniuose. Analogiškai, konvertuojant litais išreikštus nuosavo kapitalo straipsnius į eurus, skirtumai didina (mažina) nepaskirstytą pelną arba mažina nepaskirstytuosius nuostolius.

Visa finansinė atskaitomybė pateikiama litais, jeigu atskaitinis laikotarpis baigiasi iki euro įvedimo dienos. Jeigu atskaitinis laikotarpis baigiasi po euro įvedimo dienos (net jei prasidėjo iki jos), finansinė atskaitomybė turi būti pateikiama eurai. Lyginamieji praėjusio laikotarpio duomenys, pateikiant po 2015 m. prasidėjusių atskaitinių laikotarpių ataskaitas, turės būti apvalinami iki sveiko euro, o susidarę skirtumai parodomi koreguojant praėjusio pelno (nuostolių) likutį.

Visi duomenys apskaitoje nuo 2015 m. sausio 1 d. registruojami tik eurai, neatsižvelgiant į tai, ūkinė operacija buvo vykdyta ar gryniesiems mokėjimai buvo gauti litais (sausio 1-15 d.). Visi skirtumai, kurie susidaro dėl perskaičiavimo, pripažįstami to laikotarpio finansinės investicinės veiklos pajamomis arba

sąnaudomis. Tuo tarpu visi mokėjimai, permokų grąžinimai po sausio 1 d. bus vykdomi tik eurai. Didelę dalį perskaičiavimų atliks pati VMI. Išimtis numatyta tik dėl avansinio pelno mokesčio deklaracijos. Jeigu įmonė yra pasirinkusi avansinio pelno mokesčio sumas skaičiuoti pagal praėjusių metų veiklos rezultatus, tai deklaruodama avansinį pelno mokestį už 2014 m. spalio 1 d. prasidėjusio mokestinio laikotarpio I-III ketvirčius, t.y. už laikotarpį nuo 2014 m. spalio 1 d. iki 2015 m. birželio 30 d., ir IV ketvirčio, t.y. nuo 2015 m. liepos 1 d. iki rugsėjo 30 d. Avansinio pelno mokesčio deklaracijos FRO430 formoje pinigines vertes turės nurodyti litais. Įmonei pasirinkus avansinio pelno mokesčio sumas skaičiuoti pagal numatomą einamąjį mokestinį laikotarpį, prasidėjusi 2014 m. spalio 1d., Avansinio pelno mokesčio deklaracijos FRO430 formoje pinigines vertes viso to mokestinio laikotarpio (I-IV) ketvirčių avansinio pelno mokesčio sumas turės nurodyti litais.

Sąskaitos faktūros išrašomos litais, jei tai daroma iki sausio 1 d., ir eurai – jei po sausio 1d. Jei iki sausio 1 d. litais išrašyta sąskaita faktūra yra apmokama po sausio 1 d., mokėjimą atliekantis asmuo turės perskaičiuoti į eurus. Jei sąskaita faktūra išrašoma po sausio 1 d. už praėjusį, dar litų, laikotarpį, pvz., gruodžio mėnesį, tai turi būti daroma jau eurai.

Pasak Kamarauskienės I. (2014), visi ūkio subjektai nuo sausio 1 d. buhalterinė apskaitą turės tvarkyti eurai, o apskaitos dokumentai nuo euro įvedimo dienos turės būti išrašomi sumas nurodant eurai. Lito pakeitimas euru nepažeis sutarčių ir finansinių priemonių tęstinumo - visi dokumentai su nuorodomis į litus, litą pakeitus euru, galios visą nurodytą jų galiojimo laiką. Vertė litais reikš pagal neatšaukiamai nustatytą euro ir lito perskaičiavimo kursą perskaičiuotą vertę eurai. Todėl nėra būtina perrašyti sutartis ir jas tvirtinti. Sutartys, sudarytos iki 2015 m. sausio 1 d., kuriuose prekių, paslaugų, darbų kainos buvo nurodytos litais, neturės būti perrašomos ir tvirtinamos iš naujo vien dėl piniginio vieneto pakeitimo priežasties. Perskaičiuojant į eurus darbo užmokestį ir kitas socialines išmokas, gavėjo naudai turi būti apvalinama iki euro cento – tais atvejais, kai skaitmuo po paskutinio skaitmens, iki kurio apvalinama, yra didesnis už 0, prie paskutinio skaitmens pridamas vienetą arba nustatomas naujas dydis, ne mažesnis už buvusį litais nustatytą dydį, perskaičiuotą į eurus. Būtina pažymėti, kad piniginio vieneto pakeitimo aplinkybė nėra juridinis pagrindas keisti darbuotojo darbo sutartį - visi dokumentai su nuorodomis į litus, litą pakeitus euro, galios visą nurodytą jų galiojimo laiką.

Dauskurdas V, (2014), teigia jog buhalteriai, vykdydami antstolio patvarkymus, privalės ir toliau vadovautis ankstesniaisiais patvarkymais. Buhalteriai negaus jokių naujų vykdomųjų dokumentų, antstolių patvarkymų, kuriuose išskaitytinos sumos, anksčiau nurodytos litais, bus perskaičiuotos į eurus. Šia prievole - išskaitomų sumų dydžius perskaičiuoti iš litų į eurus - privalės atlikti patys buhalteriai. Kita buhalteriams primesta pareiga - indeksuoti periodines išskaitas iš darbuotojų darbo užmokesčio, kai kainų indeksas, kurį apskaičiuoja ir skelbia Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės yra lygus 101 arba didesnis. Nustatyta, kad kai priteistas išlaikymas ar atlyginama žala išskaitas iš skolininko darbo užmokesčio ar kitų jam prilygintų pajamų, indeksavimą privalo atlikti išskaitas darantis asmuo. Juk perskaičiuojant sumas išreikštas litais, į sumas eurai, visiško tikslumo pasiekti bus neįmanoma.

Pažymėtina, kad išskaitos iš darbuotojo darbo užmokesčio pagal vykdomuosius dokumentus perskaičiuojamos taikant bendrąjį principą - apvalinama pagal matematinės skaičių apvalinimo taisykles (jeigu po paskutinio skaitmens, iki kurio apvalinama, skaitmuo yra 5 arba didesnis negu 5, prie paskutinio skaitmens pridedamas vienetą). Jeigu skaitmuo po paskutinio skaitmens, iki kurio apvalinama, yra mažesnis negu 5, paskutinis skaitmuo lieka nepakitęs. Žinotina, kad teisės aktai nenumato pareigos po išskaitų dydžio perskaičiavimo gautos sumos, išreikštos eurai, derinti su antstoliu.

Pasak Ralaitės A. (2014), akcijų nominaliosios vertės perskaičiavimo dėl valiutos pasikeitimo principai yra įtvirtinti Euro įvedimo Lietuvos Respublikoje įstatyme. Pagal šį įstatymą akcijų nominali vertė keičiama taip: bendra tos pačios klasės ir nominalios vertės išleistų akcijų nominali vertė litais dalijama iš perskaičiavimo kurso ir išleistų tos klasės ir nominalios vertės akcijų skaičiaus. Konvertuojamųjų obligacijų nominali vertė keičiama pagal kiekvieną obligaciją atskirai: Jos nominali vertė dalijama iš perskaičiavimo kurso. Tiek akcijų, tiek obligacijų atveju, perskaičiuojant gauta reikšmė apvalinama iki dviejų skaitmenų po kablelio. Perskaičiuotas įstatinio kapitalo dydis taip pat bus išreiškiamas dviejų skaitmenų po kablelių tikslumu. Perskaičiavus bendrovės įstatinio kapitalo dydį, galimas tiek teigiamas, tiek neigiamas šio dydžio pokytis. Įstatymo projekte numatyta, kad dėl akcijos nominalios vertės eurai euro centų tikslumu suapvalinimo susidaręs įstatinio kapitalo dydžio pokytis nebus laikomas įstatinio kapitalo didinimu ar mažinimu, jis bus apskaitomas kaip bendrovės finansinių metų, kurie apima euro įvedimo dieną, pajamos (kaip pokytis neigiamas) arba sąnaudos (kai pokytis teigiamas).

Jau po euro įvedimo steigiamoms bendrovėms taip pat yra numatomi tam tikri pokyčiai. Pirmiausia LR akcinių bendrovių įstatyme siūloma pakeisti minimalaus įstatinio kapitalo ribą - akcinėms bendrovėms nustatant 40 tūkst. eurų, o uždarosioms akcinėms bendrovėms - 2,5 tūkst. eurų minimalų įstatinį kapitalą.

Dėl apskaitoje eurai užregistruotų, bet litais sumokamų sumų perskaičiavimo susidarę skirtumai pripažįstami ataskaitinio laikotarpio finansinės ir investicinės veiklos pajamomis arba sąnaudomis. Perskaičiavimo rezultatas – pelnas arba nuostoliai – parodomas ataskaitinio laikotarpio pelno (nuostolių) ataskaitos finansinės ir investicinės veiklos straipsniuose. Su pasirengimu įvesti eurą ir jo įvedimu susijusios išlaidos, pavyzdžiui, mokėjimo sistemų pertvarkymu, kainų nurodymu litais ir eurai ir panašiomis, jei jos atitinka sąnaudų apibrėžimą ir galima patikimai nustatyti jų vertę, pripažįstamos to ataskaitinio laikotarpio, kada jos buvo patirtos, veiklos sąnaudomis, jei jos nėra susijusios su ekonominės naudos gavimu būsimais ataskaitiniais laikotarpiais. (Lietuvos Respublikos apskaitos institutas, 2014).

Nuo 2015 m. sausio 1 d. visos socialinio draudimo išmokos ir įmokos bus mokamos eurai. (<http://sodra.lt>).

Lietuvos Respublikos Finansų ministerija (2014) skelbia, kad nuo euro įvedimo dienos litai į eurus neatlygintinai, neribotomis sumomis ir neribotą laiką bus keičiami Lietuvos banke (LB). Komerciniai bankai ir užsienio bankų filialai bei jų padaliniai šią operaciją tokiomis pat sąlygomis vykdys 6 mėnesius nuo euro įvedimo, tačiau gali nustatyti, kad, norintys pasikeisti į eurus 15 tūkst. litų

viršijančią sumą, turi pranešti jiems raštu apie tai ne vėliau kaip prieš 3 darbo dienas. Po 6 mėnesių dar pusmetį tokią pat operaciją vykdys į LB bankų siūlymu nustatytą sąrašą įrašyti bankų padaliniai. Taip pat neatlygintinai litus į eurus keis AB „Lietuvos paštas“ – 60 kalendorinių dienų nuo euro įvedimo, o pasibaigus šiam terminui, galės tęsti operaciją savo nustatyta tvarka. Tačiau, kitaip nei bankai, „Lietuvos paštas“ visą keitimo laikotarpį galės nusistatyti maksimalią leistiną litų į eurus keičiamą sumą ir privalės skelbti tai klientams aiškiai matomose vietose. Už litų ir centų monetų keitimą, praėjus 6 mėnesiams nuo euro įvedimo dienos, bankai galės imti savo nustatyto dydžio mokestį arba jų nekeisti.

Sumų apvalinimo ir naujų dydžių nustatymo ypatumai

Balandienės I., Dauskurdo D. (2014) nuomone mechaniškas sumų perskaičiavimas, po kurio neliks nė vieno "sveiko" skaičiaus, tik apsunkins vėlesnį apskaitos tvarkymą. Ypač tai taikytina ilgalaikio materialiojo turto apskaitai. Neišvengiamai daugeliui teks keisti ilgalaikio turto minimalią vertę, bent jau ją suapvalinant. 1000 Lt minimali ilgalaikio turto savikaina, po duomenų perskaičiavimo į eurus, bus lygi 289,62 Eur. Reta įmonė ryšis patvirtinti tokią vertę. Jeigu 2014 m. pabaigoje konvertuojant buhalterinius duomenis į eurus arba dėl kitų priežasčių įmonė norės kaip nors pakeisti turto likvidacinę vertę, tą ji galės padaryti netrukdoma - užteks sudarius komisiją surašyti aktą, kad būtina keisti turto likvidacinę vertę, ir nurodyti naują jos reikšmę (p. 1).

Vienkartinio perkainojimo nenumato ne tik verslo apskaitos standartai. Tokių koregavimų nepripažįsta ir Pelno mokesčio įstatymas, todėl realiau apvalinti į mažesnę pusę, pvz., iki 25 Eur. (100 Lt.) Susidariusį skirtumą (3,96 eur) bus galima nurašyti į sąnaudas ir leidžiamus atskaitymus. Šį patikslinimą patogiausia derinti su 2014 m. metine inventorizacija. Reikės surašyti aktą dėl sumų patikslinimo ir tai taps pagrindu buhalterijai atlikti įrašus. Patį sumų patikslinimą reikėtų atlikti iki 2014 m. gruodžio 31 d., tikslinimo rezultatą priskiriant 2014 m. veiklos sąnaudoms.

NPD pasikeitimai:

metinio NPD formulė: $1992 - 0,26 \times (\text{atlyginimas} - 3480)$

mėnesio NPD formulė: $166 - 0,26 \times (\text{atlyginimas} - 290)$ (p. 3).

Rudaitis R. (2014) teigia, kad numatoma papildoma NPD, taikomą už vaikus, 200 litų keisti į 60 eurų (tai sudarytų 207,17 litų), NPD, taikomą neįgaliesiems, priklausomai nuo neįgalumo lygio – 800 litų arba 600 litų, siūloma keisti į atitinkamai 235 ar 175 eurus (tai sudarytų 811,41 ar 604,27 litus).

Pelno mokesčio įstatymo pataisomis siūloma didinti pajamų ribą, į kurią atsižvelgiama vertinant įmonės dydį dėl sumažinto 5 proc. pelno mokesčio tarifo taikymo. Tiksliai konvertavus 1 mln. Lt sumą gautume 289 tūkst. 620 eurų. Tačiau siūloma naudoti patogesnę sumą – 300 tūkst. eurų sumą

Taip pat planuojama didinti pajamų sumą, nuo kurios priklauso, ar įmonė privalo mokėti avansinį pelno mokestį. Vietoj 1 mln. litų pajamų per mokestinį laikotarpį sumos, kurios neviršijus įmonė atleidžiama nuo avansinio pelno mokesčio mokėjimo per mokestinį laikotarpį, siūloma nustatyti 300 tūkst. eurų sumą.

Paveldimo turto mokesčio įstatymo pataisomis siūloma didinti paveldimo turto vertės ribą, iki kurios ji apmokestinama sumažintu 5 proc. tarifu. „Šiuo metu 500 tūkst. litų, konvertavus tiksliai aritmetiškai, būtų 144 tūkst. 810 eurų, siūloma nustatyti 150 tūkst. eurų. Taip pat numatoma padidinti paveldimo turto vertės ribą, iki kurios ji neapmokestinama: šiuo metu galiojančią 10 tūkst. Lt ribą pakeičiant į 3 tūkst. eurų.

Pasak Dauskurdo V. (2014), netgi tuomet, kai šiuo laikotarpiu bus keičiama jau dirbančiojo darbo sutartis, darbo užmokestis joje taip pat turėtų būti nurodomas abiem valiutomis – litais ir eurai. Teks koreguoti darbo užmokesčio apskaitos programas, perprogramuoti jos dalis, leidžiančias automatiškai spausdinti atsiskaitymo lapelius. Reikės keisti ne tik šių lapelių turinį, bet ir formą.

Prekių ir paslaugų kainų apvalinimas turi būti atliekamas pagal matematinės skaičių apvalinimo taisykles:

- Jeigu po paskutinio skaitmens, iki kurio apvalinama, skaitmuo yra 5 arba didesnis negu 5, prie paskutinio skaitmens pridedamas 1;
- Jeigu skaitmuo po paskutinio skaitmens, iki kurio apvalinama, yra mažesnis negu 5, paskutinis skaitmuo lieka nepakitęs.

1 lentelė. Kainų apvalinimas

Eil. Nr.	Kainos perskaičiavimas pagal neatšaukiamai nustatytą euro ir lito perskaičiavimo kursą	Kaina eurai/ litais po apvalinimo
1.	110 Lt : 3,45280 = 31,8582 EUR	31,86 EUR
2.	40 Lt : 3,45280 = 11,5848 EUR	11,58 EUR
3.	90 Lt : 3,45280 = 26,0658 EUR	26,07 EUR
4.	330 Lt : 3,45280 = 95,5746 EUR	95,57 EUR
5.	1,40 Lt : 3,45280 = 0,4055 EUR	0,41 EUR

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal Dauskurdą V. Savaitraštis Buhalterija Nr. 31 (487) 2014 m. rugpjūčio 19 d.

Perskaičiuojant prekių ir paslaugų kainas, kaina eurai nurodoma su tiek pat skaitmenų po kablelio, kaip ir kaina litais. Jeigu dvejopo kainų skelbimo laikotarpiu skelbiamas prekių išpardavimas, kainų sumažinimas arba nuolaidos, dviem valiutomis (litais ir eurai) privaloma nurodyti tik galutinę prekės pardavimo kainą. Taip pat dvejopų kainų nebūtina nurodyti kainoraščiuose ir verslo pasiūlymuose, teikiamuose juridiniams asmenims. Kainoms perskaičiuoti taikoma ta pati tvarka, kaip ir perskaičiuojant kitus finansinius duomenis - skola

Pereinamojo laikotarpio apskaitos ir mokesčių ypatumai

PVM sąskaitose faktūrose, taip pat kreditinėse ar debetinėse PVM sąskaitose faktūrose, išrašytose po euro įvedimo dienos, visi duomenys turės būti nurodomi eurai.

Privalomo kainų nurodymo litais ir eurai laikotarpiu PVM sąskaitose faktūrose, išrašytose iki euro įvedimo dienos, duomenys nurodomi litais; po euro įvedimo dienos – eurai, o kaip papildomą informaciją (pirkėjui pageidaujant) duomenis galima nurodyti ir kita užsienio valiuta.

Pildant PVM sąskaitų faktūrų registrus (FR0671 ir FR0672) po euro įvedimo dienos duomenys nurodomi eurai. Jeigu į minėtus registrus įtraukiami

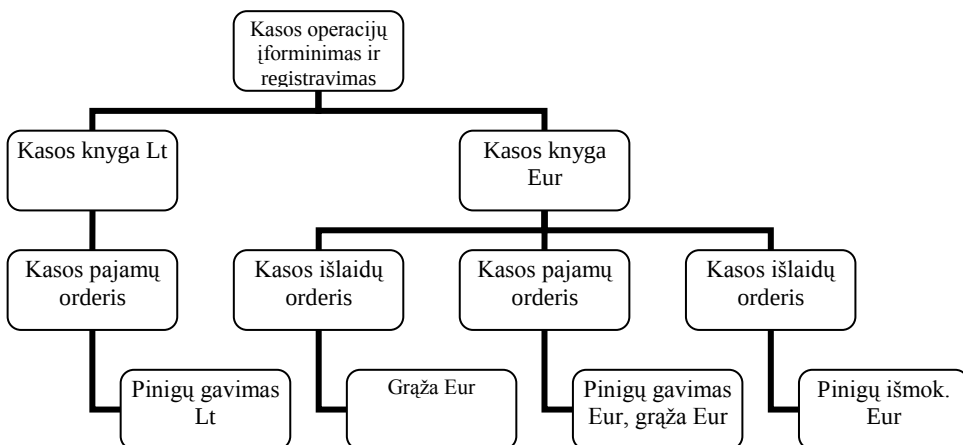
duomenys iš PVM sąskaitų faktūrų, išrašytų iki euro įvedimo dienos, tai tokiose PVM sąskaitose faktūrose litais nurodyti duomenys turi būti konvertuojami į eurus.

Euro įvedimą Lietuvos Respublikoje reglamentuojantys bei kiti teisės aktai nereikalauja, kad nuo euro įvedimo dienos išrašomoms PVM sąskaitoms faktūroms būtų suteikiama nauja serija ir numeracija, todėl nuo euro įvedimo dienos (nuo 2015-01-01) išrašant PVM sąskaitas faktūras galima tęsti šių dokumentų numeraciją, buvusią iki 2015-01-01, nesuteikiant naujos serijos. Svarbu, kad skirtingose PVM sąskaitose faktūrose nebūtų nurodomas tas pats numeris (paremtas ta pačia serija) (<http://saskaita123.lt>).

Mokestinio laikotarpio PVM deklaracijų FR0600, pateikiamų už mokestinius laikotarpius, kurie prasidėjo nuo euro įvedimo dienos, duomenys turės būti nurodomi eurai. Po euro įvedimo dienos (po 2015-01-01) pateiktose patikslintose ar pavėluotai pateiktose pirminėse mokestinių laikotarpių, kurie prasidėjo ir baigėsi iki euro įvedimo dienos (iki 2014-12-31), PVM deklaracijose FR0600 formos duomenys turės būti nurodomi litais. Deklaracijose litais nurodytas galutines mokėtinas į biudžetą (grąžintinas iš biudžeto) PVM sumas į eurus konvertuos mokesčių administratorius.

Gyventojų mokestinio laikotarpio, prasidėsiančio nuo euro įvedimo dienos, t. y. 2015 m. mokestinio laikotarpio, taip pat vėlesnių mokestinių laikotarpių teikiamose metinėse pajamų mokesčio deklaracijose visi duomenys turės būti nurodomi eurai. Nuo euro įvedimo dienos (nuo 2015-01-01) teikiamose patikslintose ar pirminėse (įskaitant teikiamas pavėluotai) mokestinių laikotarpių, pasibaigusių iki euro įvedimo dienos (iki 2014-12-31), pavyzdžiui, 2014 m. mokestinio laikotarpio Metinės pajamų deklaracijos GPM308 formoje visi duomenys turės būti nurodomi litais. GPM308 formoje litais nurodytas gyventojų į biudžetą mokėtinas ar jiems iš biudžeto grąžintinas pajamų mokesčio sumas į eurus perskaičiuos mokesčių administratorius. (Valstybinė mokesčių inspekcija, 2014)

1 paveiksle pateikiamas kasos operacijų įforminimas pereinamuoju laikotarpiu.

1 pav. Kasos operacijų įforminimas ir registravimas pereinamuoju laikotarpiu (2015 01 01 - 2015 01 15) p. 58

Sudaryta autoriaus pagal Dauskurdas V. ir kt. pagal 41-ąjį didžiojo seminaro "Įmonių pasirengimas pereiti prie Euro: aktualūs buhalterinės apskaitos, mokesčių ir teisės klausimai" medžiaga. UAB "Pačiolis", 2014, p. 58.

Keičiantis valiutai, įvairių apskaitos barų duomenys turės būti perskaičiuojami į eurus. 2 paveiksle pateiktas ilgalaikio turto kortelių duomenų perskaičiavimas.

Ilgalaikio turto kortelių duomenys		
Litai		Eurai
Įsigijimo savikaina	→	Įsigijimo savikaina
-	→	-
Sukauptas nusidėvėjimas	→	Sukauptas nusidėvėjimas
=		=
Likutinė vertė		Likutinė vertė

2 pav. Ilgalaikio turto kortelių perskaičiavimas į Eurus

Sudaryta autoriaus pagal Dauskurdas V. ir kt. pagal 41-ąjį didžiojo seminaro "Įmonių pasirengimas pereiti prie Euro: aktualūs buhalterinės apskaitos, mokesčių ir teisės klausimai" medžiaga. UAB "Pačiolis", 2014, p. 78.

Registruojant turto vertės padidėjimą ar sumažėjimą perskaičiuojant į eurus, rekomenduojama sąskaitų planą papildyti sąskaitomis perskaičiavimo rezultatams atspindėti. Tai puiki galimybė sukaupti reikalingą informaciją tik euro įvedimo metu susidarantiems skirtumams. 2 lentelėje pateiktos rekomenduojamos duomenų perskaičiavimo skirtumams registruoti skirtos specialios sąskaitos.

2 lentelė. Ištrauka iš papildyto sąskaitų plano

Sąskaitos numeris	Sąskaitos pavadinimas
122	Transporto priemonės
1220	Lengvieji automobiliai
12201	Perkainojimas
12202	Ruošiami naudoti
12203	Kapitalizuotos remonto išlaidos
12204	Vertės padidėjimas/sumažėjimas dėl valiutos perskaičiavimo
122041	Vertės padidėjimas dėl valiutos perskaičiavimo
122042	Vertės sumažėjimas dėl valiutos perskaičiavimo (-)
39	SUVESTINĖS SĄSKAITOS
398	Laukimo sąskaitos
3980	Nustatytas turto trūkumas
3985	Vertės padidėjimas/sumažėjimas dėl valiutos perskaičiavimo
39851	Vertės padidėjimas dėl valiutos perskaičiavimo
39852	Vertės sumažėjimas dėl valiutos perskaičiavimo (-)
537	Teigiama valiutų perskaičiavimo įtaka
637	Neigiama valiutų perskaičiavimo įtaka

Šaltinis. Sudaryta autoriaus pagal Dauskurdas V. ir kt. pagal 41-ąjį didžiojo seminaro "Įmonių pasirengimas pereiti prie Euro: aktualūs buhalterinės apskaitos, mokesčių ir teisės klausimai" medžiagą. UAB "Pačiolis", 2014, p. 87

Labai svarbu, kad euro įvedimo procesas būtų sklandus ir prognozuojamas. Nuo to priklauso šalies makroekonominis stabilumas, verslo finansavimo sąlygos ir visų šalies gyventojų gerovė. Pasirengimas įvesti eurą Lietuvoje yra vienas svarbiausių Vyriausybės prioritetų. Euro įvedimas apskaitos darbuotojams apsunkins darbą, tačiau ruošiantis pamažu, renkant informaciją, diskutuojant su kolegomis ir Valstybės institucijomis tai padaryti bus lengviau.

Išvados ir pasiūlymai

1) Numatomi pasikeitimai:

- ✓ visi ūkio subjektai nuo sausio 1 d. buhalterinę apskaitą turės tvarkyti eurai, o apskaitos dokumentai nuo euro įvedimo dienos turės būti išrašomi sumas nurodant eurai;
- ✓ Perskaičiuojami visų sąskaitų likučiai. Kai euro įvedimo diena nesutampa su įmonės finansinių metų pradžia, perskaičiuojamas pajamos ir sąnaudos. Jei valiutinių straipsnių sumos yra išreikštos kita nei euras užsienio valiuta, jos pirmiausiai perskaičiuojamos į litus, taikant dienos, einančios prieš euro įvedimo dieną, valiutos kursą, ir tik tada – į eurus pagal perskaičiavimo kursą. Litais išreikštų apskaitos duomenų perskaičiavimo rezultatas – pelnas arba nuostoliai – parodomas ataskaitinio laikotarpio pelno (nuostolių) ataskaitos finansinės ir investicinės veiklos straipsniuose;

- ✓ Buhalteriai, vykdydami antstolio patvarkymus, privalės ir toliau vadovautis ankstesniaisiais patvarkymais.
- ✓ Daugeliui teks keisti ilgalaikio turto minimalią vertę (taip pat ir likvidacinę), bent jau ją suapvalinant.
- ✓ Tos pačios klasės ir nominalios vertės išleistų akcijų nominali vertė litais dalijama iš perskaičiavimo kurso ir išleistų tos klasės ir nominalios vertės akcijų skaičiaus;
- ✓ Visa finansinė atskaitomybė pateikiama litais, jeigu ataskaitinis laikotarpis baigiasi iki euro įvedimo dienos. Jeigu ataskaitinis laikotarpis baigiasi po euro įvedimo dienos (net jei prasidėjo iki jos), finansinė atskaitomybė turi būti pateikiama eurai;
- ✓ Prekių ir paslaugų kainų apvalinimas atliekamas pagal matematines skaičių apvalinimo taisykles.

2) Pasiūlymai:

- ✓ Nuosekliai ruoštis Euro įvedimui, esant būtinybei sudaryti komisiją, atsakingą už apskaitos procesų pokyčius;
- ✓ Perskaičiuojant į eurus darbo užmokestį ir kitas socialines išmokas, gavėjo naudai apvalinti iki euro cento - tais atvejais, kai skaitmuo po paskutinio skaitmens, iki kurio apvalinama, yra didesnis už 0, prie paskutinio skaitmens pridėdamas vienetas arba nustatomas naujas dydis, ne mažesnis už buvusį litais nustatytą dydį, perskaičiuotą į eurus;
- ✓ Duomenų perskaičiavimo skirtumams registruoti naudoti specialias sąskaitas;
- ✓ Euro įvedimo dieną turto, įsipareigojimų, nuosavybės likučių ir kitų litais išreikštų sumų perskaičiavimus į eurus atlikti tik prieš tai duomenis informacinėse sistemose išsaugojus litais.

Literatūra

- 1) Balandienė I., Dauskurdas D. Savaitraštis buhalterija Nr. 33 (489) 2014 m. rugsėjo 1 d. Straipsniai: "Turto verčių tikslinimas pereinant prie euro ir dėl kitų priežasčių"; "Finansų ministerija parengė įstatymų pakeitimų projektus"; "Išskaitų pagal vykdomuosius dokumentus perskaičiavimas į eurus". 1-3 psl.;
- 2) Dauskurdas V. Savaitraštis Buhalterija Nr. 31 (487) 2014 m. rugpjūčio 19 d. Straipsnis "Iki kitų metų pabaigos atlyginimą privalu nurodyti eurai ir litais?". 3 psl.;
- 3) Dauskurdas V., Savaitraštis buhalterija Nr. 34 (490) 2014 m. rugsėjo 8 d. Straipsnis "Pasiruošimas įsivesti eurą - atsakomybė už reikalavimų pažeidimus". 3 psl.;
- 4) Dauskurdas V.; Deveikis G.; Galin O.; Guptor M.; Jagminas V.; Kalčinskas G. ir Plačenytė D.K. (2014 m.) "Įmonių pasiruošimas pereiti prie Euro: aktualūs buhalterinės apskaitos, mokesčių ir teisės klausimai" medžiaga, UAB "Pačiolis". 58- 87 psl.;

- 5) Kalčinskas G. Apskaitos ir mokesčių apžvalga 2014 m. liepa - rugpjūtis Nr. 7-8 (241-242). Straipsnis "Buhalterijų mokymas". 31 psl.;
- 6) Kamarauskienė I. Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos 2014 m. rugpjūčio 12, Nr. 30 (708). Straipsnis "Kokias namų užduotis reikia atlikti, rengiantis euro įvedimui". 6 psl.;
- 7) Ralaitė A. Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos 2014 m. rugpjūčio 19 Nr. 31(799). Straipsnis "Akcijų nominalios vertės ir įstatinio kapitalo pakeitimai, įvedus eurą". 1-3 psl.;
- 8) Rudaitis R. Lietuvos Respublikos Seimas. [interaktyvus]. Straipsnis " Dėl euro įvedimo Lietuvoje numatoma tikslinti mokestinius įstatymus ". Prieiga per Internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_d=150393&p_k=1 ;
- 9) Vainienė R. Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos 2014 m. birželio 25 d. Nr. 24 (792). Straipsnis "Kaip įmonei pasirengti euro įvedimui". 6 psl.;
- 10) Internetinis portalas . [interaktyvus]. Prieiga per Internetą: <http://saskaita123.lt/blog/pvm-prievoliu-pakeitimai-ivedus-eura/>;
- 11) Lietuvos Respublikos apskaitos institutas. 40-asis verslo apskaitos standartas „Euro įvedimas". [interaktyvus]. Prieiga per Internetą: <http://www.aat.lt/index.php?id=14>;
- 12) Lietuvos Respublikos Finansų ministerija . [interaktyvus]. Prieiga per Internetą: <http://www.euro.lt/lt/apie-euro-ivedima-lietuvoje/duk/pasirengimas-euro-ivedimui-lietuvoje--data--planas/> ;
- 13) Lietuvos Respublikos Finansų ministerija. [interaktyvus]. Prieiga per Internetą: http://www.finmin.lt/web/finmin/naujienos?erp_item=naujiena_002215;
- 14) Valstybinė mokesčių inspekcija. [interaktyvus]. Prieiga per Internetą: http://mic.vmi.lt/documentpublicone.do?&id=1000131070&tree_id=1000008395;
- 15) Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba. [interaktyvus]. Prieiga per Internetą: http://sena.sodra.lt/index.php?cid=709&new_id=25028

CHALLENGES FOR ACCOUNTANTS INTRODUCING EURO IN LITHUANIA

Mantas Lukšys

Summary

In this article analyzed and codified in various Lithuanian scientists opinions and recommendations of the euro accounting issues. Identify the characteristics of the euro business and accounting major changes in the currency exchange. Accounting personnel will be acquainted with the expected changes. The article presents suggestions how smoothly the conversions and how to register accounting operations.

ĮŠŪKIAI BUHALTERIJAMS ĮVEDANT EURUS LIETUVOJE

Mantas Lukšys

Santrauka

Straipsnyje išnagrinėtos ir susistemintos įvairių Lietuvos mokslininkų nuomonės ir rekomendacijos euro įvedimo apskaitos klausimais. Identifikuoti euro įvedimo ypatumai verslui bei esminiai buhalterinės apskaitos pasikeitimai keičiantis valiutai. Apskaitos darbuotojai supažindinami su laukiamais pasikeitimais. Straipsnyje pateikiami siūlymai, kaip sklandžiai atlikti perskaičiavimus ir kaip operacijas registruoti apskaitoje.